

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถานการณ์โลกในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิต ฉะนั้นการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จำเป็นต้องพัฒนาคนโดยการให้การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างต่อเนื่องและมั่นคงตามศักยภาพของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงต่อเนื่องและมีคุณภาพโดยไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย (พินิจ เทพไกรวัล, 2554, หน้า 1) จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้คือ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาเยาวชน และบุคลากรในชุมชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคมด้วยการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นการเปลี่ยนรูปแบบการบริหารและจัดการศึกษาจากเดิมที่โรงเรียนจัดการศึกษาแต่เพียงลำพังเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กร หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งผลให้โครงสร้างการจัดองค์กรของโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีสายบังคับบัญชาไปสู่การจัดองค์กรแบบเครือข่าย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 37)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องและต้องพัฒนาให้คุณภาพสูงยิ่งขึ้น จึงจะเกิดผลต่อผู้เรียน สิ่งสำคัญคือ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐานทั้งในด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการและการกระจายอำนาจ

สู่ระดับโรงเรียน ให้โรงเรียนสามารถจัดการตนเองได้ โดยส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มย่อยในการสร้างเป็นเครือข่ายและร่วมมือในการทำงานร่วมกันตั้งแต่ระดับโรงเรียน ระดับเขต ระดับกลุ่มเขต และระดับภาค ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาและพัฒนาเครือข่ายในระดับสูงขึ้น (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2547, หน้า 1-3) ซึ่งสอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2548, หน้า 202) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานเป็นเครือข่าย ไว้ดังนี้ 1) ก่อให้เกิดผลบางอย่างที่ใครคนเดียวยังทำให้เกิดไม่ได้ 2) ทำการรณรงค์ได้กว้างกว่าและมีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) ส่งอิทธิพลต่อคนอื่นในเครือข่ายและนอกเครือข่าย 4) ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหรือประเด็นหนึ่งหรือการต่อสู้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะมีแง่มุมหลายแง่มองจากหลายคน หลายองค์กร 5) ร่วมมือกันทำแบ่งงานกันทำ 6) ลดงานที่ซ้ำซ้อนและลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร 7) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ แรงบันดาลใจและทักษะต่างๆ และ 8) ทำให้เกิดความสามัคคีให้กำลังใจกันและช่วยกันในรูปแบบต่างๆ ในบางกรณีช่วยให้สามารถระดมทุนได้ดี

จากความสำคัญของการทำงานเป็นเครือข่ายดังได้กล่าวแล้วจึงเห็นได้ว่าเครือข่ายจะสามารถแก้ปัญหาหลายอย่างได้ และส่งเสริมให้การทำงานเกิดผลดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างเครือข่ายเป็นการเปิดโอกาสให้กับสมาชิกในองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรนอกหน่วยงานของตนลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เกิดความร่วมมือในการทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนเปิดประตูโลกภายนอก เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมักจะพบว่า เครือข่ายที่มีอยู่ใช้วิธีการดำเนินงานที่สืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมภายในกลุ่มคนหน่วยงานหรือองค์กรเดียวกันมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก มีการดำเนินงานภายในกรอบแนวคิดแบบเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ใช้เวลานานมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานยิ่งและอาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนไม่ได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549)

งานหลักของสถานศึกษา ซึ่งไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนเอกชน คือ งานด้านวิชาการเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันปรากฏว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ทำให้ความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ

จึงมีความสำคัญต่อสถานศึกษาที่ส่งผลให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ หากสถานศึกษาขาดความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย ก็ยากที่จะทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุนัย วงศ์สุวรรณ, 2555)

การบริหารเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนเอกชน โดยทั่วไปมักเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากผู้บริหารขาดเทคนิคในการบริหารแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับระบบตนและระบบงาน คือ ผู้บริหารไม่ยอมมอบอำนาจหรือแบ่งอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ถ้าผู้บริหารกลัวสูญเสียอำนาจ การบริหารแบบมีส่วนร่วมก็เกิดขึ้นได้ยาก แม้ในความเป็นจริงอำนาจที่แท้จริงยังคงอยู่กับผู้บริหารก็ตาม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารขาดทักษะในการสื่อสารหรือทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาก็อาจเกิดขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษา เพื่อที่จะใช้วิธีการนี้ในโรงเรียน อีกส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียนเอกชนคือ บุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ แม้จะมอบอำนาจการตัดสินใจและอำนาจดำเนินการต่างๆ ให้การบริหารจัดการก็ไม่สามารถสร้างประโยชน์ให้เกิดกับโรงเรียนเอกชนได้เต็มที่ แต่ถ้าบุคลากรขาดความรู้ ความสามารถ ปัญหาประการสุดท้าย คือ การมีข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอ เนื่องจากการบริหารเครือข่ายความร่วมมือโรงเรียน ระบบข้อมูลข่าวสารที่ดีมีความจำเป็นมาก เพราะจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ทั่วถึงรวดเร็ว ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งได้ และทำให้ฝ่ายบริหารโรงเรียนรับทราบข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2546, หน้า 223) สอดคล้องกับทัศนะของพรชัย ทองเจือ (2550, หน้า 143) ที่ว่าปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการในการพัฒนาการเรียนการสอน คือ การขาดความตระหนักและขาดการประสานงานที่ดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนัย วงศ์สุวรรณ (2555, หน้า 78) ได้กล่าวว่า ปัญหาการบริหารเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการต้องร่วมมือด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รองลงมาคือ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมความรู้ ด้านวิชาการแก่ชุมชน และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบ การจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ผลของการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการยังเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ ของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในอนาคต ต่อไป

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสม หรือไม่อย่างไร
3. คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของ โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของ โรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น

3. เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. ได้รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. สามารถนำรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งออกเป็นระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การร่างรูปแบบ

1. กลุ่มเป้าหมายผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 8 คน ได้แก่ นักวิชาการ จำนวน 2 คน นักบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน จำนวน 4 คน วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียน จำนวน 2 แห่ง แห่งละ 1 คน ได้แก่ ผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน และวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง กลุ่มเป้าหมายผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ได้แก่ นักวิชาการ จำนวน 6 คน นักบริหารการศึกษา จำนวน 6 คน และผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน จำนวน 9 คน วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสม ของรูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ นครพนม อุตรดิตถ์ นครราชสีมา มหาสารคาม ขอนแก่น และกาฬสินธุ์ วิธีสุ่มแบบง่าย จำนวน 588 คน ได้แก่ ผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน จำนวน 196 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้จัดการโรงเรียนจำนวน 196 คน และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 196 คน รวมทั้งสิ้น 588 คน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในแต่ละโรงเรียนถูกเลือกมาโรงเรียนละ 3 คน วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) (วารุ เพ็งสวัสดิ์, 2553, หน้า 60-62)

ระยะที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้วิธีการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมความเป็นไปได้และประโยชน์ของคู่มือ กลุ่มเป้าหมายผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 คน ได้แก่ นักวิชาการ จำนวน 2 คน นักบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน จำนวน 5 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 คน และครูผู้สอน จำนวน 2 คน วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์/เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ 2) การมีส่วนร่วม และ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดต่อสื่อสาร

2.2 ขอบเขตความร่วมมือทางวิชาการมีขอบเขต 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียนรู้ 3) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 4) การวัดผลประเมินผล

2.3 กระบวนการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 ชั้น ได้แก่ 1) ชั้นวิเคราะห์ปัญหา ระบุปัญหาและตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ชั้นติดต่อกับผู้มีส่วนได้เสียและองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย 3) ชั้นกำหนดวิสัยทัศน์และพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน 4) ชั้นพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือ 5) ชั้นพัฒนายุทธศาสตร์ความร่วมมือและขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่ม และ 6) ชั้นติดตามและประเมินผล

2.4 องค์ประกอบผลลัพธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การประหยัด 2) การเกิดองค์ความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) ความร่วมมือ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Kathryn & David (1998, p. 55) ที่ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีระบบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) และการย้อนกลับ (Feedback)

1. ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบของการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและการศึกษา เช่น เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545); ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2546); เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547); ธนา ประมุขกุล (2547); พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (2547); เสรี พงศ์พิศ (2548); พรชัย ทองเจือ (2550); กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (2559); โอคเลย์และมาริสเดน (1987); Weltch and Tulbert (2000); Mesa Public School (2003); Plymouth State University (2003); Sandiego State Uvs; (2003); จอร์น เวอร์เนอร์ (2006) ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของการจัดการเครือข่ายได้ 3 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์/เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ 2) การมีส่วนร่วม และ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดต่อสื่อสาร

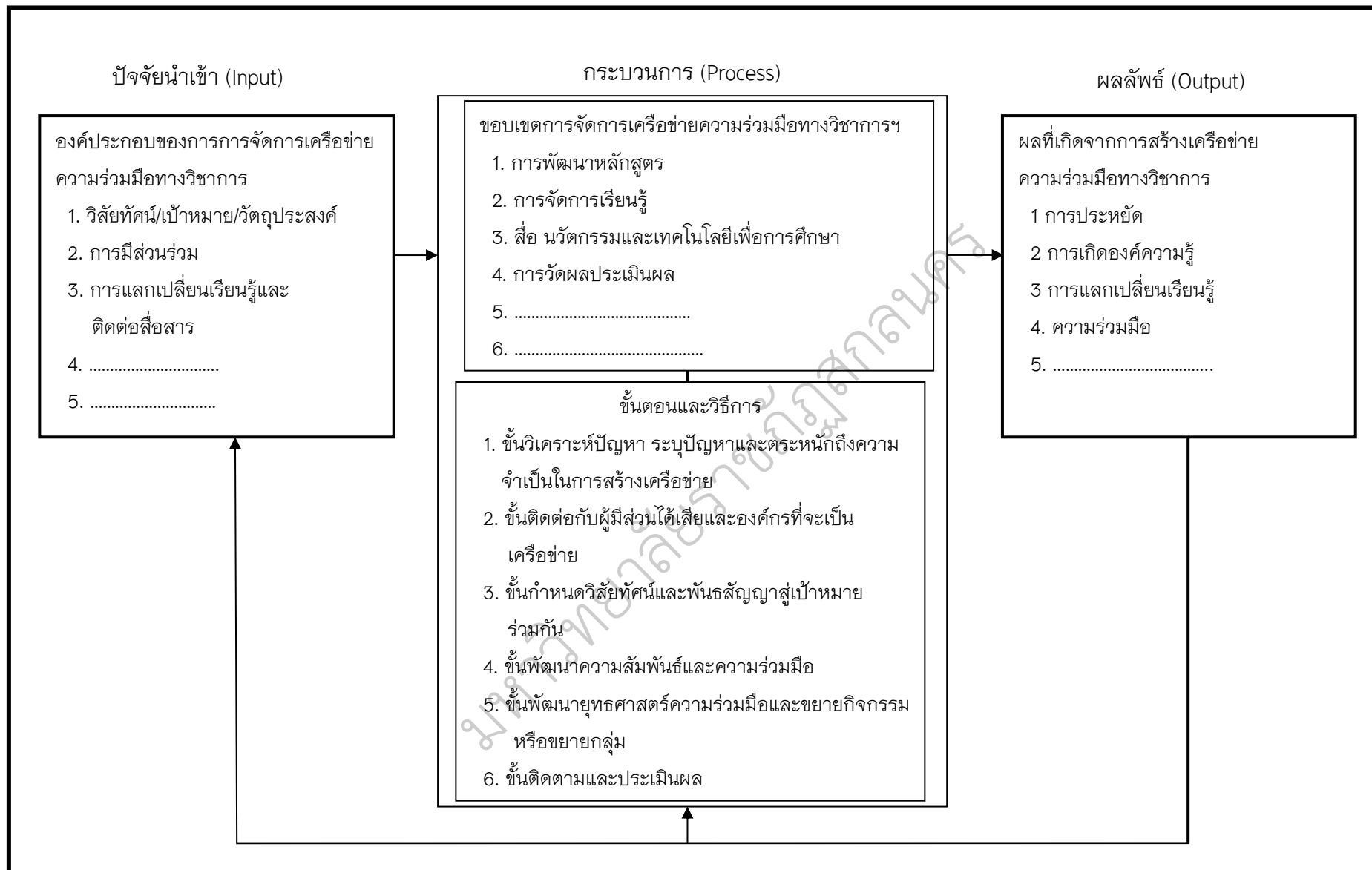
2. กระบวนการ องค์ประกอบสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและการศึกษา เช่น ปารีชาติ วลัยเสถียร (2543); เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543); สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549); พรชัย ทองเจือ (2550); พิสิฐ เทพไกรวัล (2554); วรณดี นาคสุขปาน (2557); เพิ่มศักดิ์ บัรวัช (2558) สามารถสรุปกระบวนการสร้างเครือข่ายได้ 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นวิเคราะห์ปัญหา ระบุปัญหาและตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ขั้นติดต่อกับผู้มีส่วนได้เสีย และองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย 3) ขั้นกำหนดวิสัยทัศน์และพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน 4) ขั้นพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือ 5) ขั้นพัฒนายุทธศาสตร์ความร่วมมือและขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่ม และ 6) ขั้นติดตามและประเมินผล

ในส่วนขอขอบเขตการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและการศึกษา เช่น วรวิทย์ เกตุบรรลุ (2543); รุจิร ภูสาระ และจัทรานี สงวนนาม (2545); กมล ผู้ประเสริฐ (2545); อมรรัตน์ ภิญโญอนันต พงษ์ (2546); ขนบพร วัฒนสุขชัย (2550); เพชริน สงค์ประเสริฐ (2550); กระทรวงศึกษาธิการ (2552); ถาวร เล็งเอียดและคณะ (2553); ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553); รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2553); สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2554); วรณดี นาคสุขปาน (2557); ไสว อุทุม ประเสริฐภูเงิน และคณะ (2557); Faber & Sherron

(1970); Campbell & Nystrand (1977); Sergiovanni and Other (1980); Kimbrough & Nannery (1998) สามารถสรุปขอบเขตการจัดการเครือข่ายได้ 4 ด้าน คือ 1) การวัดผล ประเมินผล 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3. องค์ประกอบผลลัพธ์การเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการและการศึกษา เช่น กัญญา กำศิริพิมาน (2545, หน้า 19-20); เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545, หน้า 59-100); ธนา ประมุขกุล (2547, หน้า 40); พระมหาสุทิตย อากาศโร (2547, หน้า 89); กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2546, หน้า 22); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556); จีรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ (ออนไลน์) ชนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ (ออนไลน์) Tappen (อ้างถึงในนฤมล ปั่นลี, 2545, หน้า 48-49); สำหรับ Topping (2002, หน้า 523); Ribchester and Edwards (ออนไลน์) สามารถสรุปผลลัพธ์ของการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การประหยัด 2) การเกิดองค์ความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) ความร่วมมือ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ ดังภาพประกอบ 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 1 ร่างกรอบแนวคิดของการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายปรากฏการณ์สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน ในการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบเป็นการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ย่อย 3 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และการย้อนกลับที่เกิดขึ้น

2. เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง การที่โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการรวมตัวเป็นกลุ่มทางวิชาการ โดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และกิจกรรมในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. การพัฒนารูปแบบ หมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนาเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งตลอดจนการทดสอบรูปแบบให้มีคุณภาพและนำไปสู่สถานการณ์ที่ดีในการศึกษาและสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเอง เพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเพื่อการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประโยชน์ และความถูกต้องของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระยะที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชน

4. องค์ประกอบของการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียน เอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดการเครือข่ายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์/เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ 2) การมีส่วนร่วม 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดต่อสื่อสารโดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบย่อย ดังนี้

4.1 วิสัยทัศน์/เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

4.1.1 วิสัยทัศน์ หมายถึง ภาพอนาคตหรือการมองอนาคตซึ่งจะเป็นเป้าหมายในการเดินไปสู่ความสำเร็จตามความต้องการที่กำหนดไว้ โดยวิสัยทัศน์ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้กำหนดภาพความสำเร็จที่ต้องการจะเป็นให้เกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นผลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ

4.1.2 เป้าหมาย หมายถึง การที่โรงเรียนเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้กำหนดผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการโดยมีผลประโยชน์ร่วมกันในทางวิชาการ

4.1.3 วัตถุประสงค์ หมายถึง ผลที่ต้องการให้บรรลุที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงโดยมีการกำหนดเวลาที่ชัดเจนสามารถวัดได้

4.2 การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนนับตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมติดตามประเมินผลร่วมแก้ไขปัญหาและรับผิดชอบ เพื่อให้งานเกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดต่อสื่อสาร

4.3.1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การที่โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ระหว่างกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4.3.2 การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การที่โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการให้ข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและ
กันและสามารถประสานงานกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5. กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของ
โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนา
เครือข่ายให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชั้นวิเคราะห์
ปัญหา ระบุปัญหาและตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย 2) ชั้นติดต่อกับ
ผู้มีส่วนได้เสียและองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย 3) ชั้นกำหนดวิสัยทัศน์และพันธสัญญาสู่
เป้าหมายร่วมกัน 4) ชั้นพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือ 5) ชั้นพัฒนายุทธศาสตร์
ความร่วมมือและขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่ม และ 6) ชั้นติดตามและประเมินผล

6. ขอบเขตการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กิจกรรมที่เครือข่ายจะดำเนินการเพื่อให้เกิดความ
ร่วมมือทางวิชาการ ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร
2) การจัดการเรียนรู้ 3) สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 4) การวัดผล
ประเมินผล โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบย่อย ดังนี้

6.1 การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการ
จัดทำหรือปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาทั้งด้านจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมมีคุณภาพและ
ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

6.2 การเรียนรู้ หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิด
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

6.3 สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้
ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์และไม่ใช้สิ่งพิมพ์ที่ผู้สอนสามารถส่งถึงผู้เรียนมี
จุดมุ่งหมายเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6.4 การวัดผลประเมินผล

6.4.1 การวัดผล หมายถึง กระบวนการกำหนดตัวเลขให้กับสิ่งที่
ต้องการจะวัดโดยค่าที่ได้สามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของคุณลักษณะนั้นอย่างมี
ประสิทธิภาพ

6.4.2 ประเมินผล หมายถึง เป็นกระบวนการอย่างมีระบบโดยการนำ ข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมาพิจารณาวิเคราะห์ แปลความหมาย เพื่อที่จะตัดสินใจ หรือสรุปคุณภาพและคุณลักษณะต่างๆ ที่ได้จากการวัดทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพต้องใช้ ข้อมูลหลายด้านมาผสมผสานกัน

7. องค์ประกอบของผลลัพธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ มีผลลัพธ์ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การประหยัด 2) การเกิดองค์ความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) ความร่วมมือ โดยมีรายละเอียดขององค์ประกอบย่อย ดังนี้

7.1 การประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพย์สินหรือทรัพยากรทั้งส่วนตนเอง และส่วนร่วมตลอดทั้งการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ตามความจำเป็นและคุ้มค่าที่สุดรวมทั้ง การรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นส่วนตนและสังคม

7.2 องค์ความรู้ หมายถึง สารระ ข้อมูล แนวคิด หลักการที่ได้จาก ประสบการณ์ การศึกษา อบรม การรับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม รวมทั้งการฝึกปฏิบัติ จนสามารถสรุปสาระสำคัญนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาได้

7.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การนำความรู้ที่มีอยู่มาแบ่งปัน แลกเปลี่ยน และเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่แพร่ออกไปหรือเกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้วิธีการประชุม ฝึกอบรม การจัดเวทีแลกเปลี่ยน หรือจัดตลาดนัดความรู้ เป็นต้น

7.4 ความร่วมมือ หมายถึง การทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในลักษณะเป็นกลุ่ม เป็นทีม การมีส่วนร่วมในการทำงานและร่วมรับผิดชอบ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้การทำงานนั้นบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

8. โรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียน การสอนในระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมเอกชน (สช.)

9. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง 20 จังหวัดประกอบด้วย กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม สกลนคร ศรีสะเกษ หนองบัวลำภู ชัยภูมิ นครราชสีมา อุตรดิตถ์ นครพนม มุกดาหาร สุรินทร์ บึงกาฬ ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ อำนาจเจริญ หนองคาย ยโสธร เลย และอุบลราชธานี

10. กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลในการวิจัยซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล 2 กลุ่มในระยะ คือ

10.1 ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ นักบริหารการศึกษา และผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน

10.2 ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ซึ่งเก็บข้อมูลเทคนิคเดลฟาย ประกอบด้วย นักวิชาการ นักบริหารการศึกษาและผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน

11. กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียน ผู้อำนวยการ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

12. นักวิชาการ หมายถึง ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นอาจารย์สอนในระดับอุดมศึกษาและเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์สอนอยู่ในตำแหน่ง 10 ปีขึ้นไป

13. นักบริหารการศึกษา หมายถึง ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสำนักงานจัดการศึกษาเอกชน มีประสบการณ์อยู่ในตำแหน่ง 10 ปีขึ้นไป

14. ผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชน หมายถึง ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียน/ ผู้จัดการ/ ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนและเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีประสบการณ์อยู่ในตำแหน่ง 10 ปีขึ้นไป